

miroslav nastasijević

monolog za miškova

*Volim
širinu ravnice
i daleke
ničim ne prekinute
horizonte*

*Volim
meke tonove zemlje
i neba
svih godišnjih doba
svakoga dana i
časa*

*Volim
predeo gde još
ruka čoveka
nije učinila prirodi
nikakvo
zlo*

životin miškova

Između prisećanja i slutnji pruža se varljiva međa kojom hodimo iz dana u dan. Ona se naziva našom sadašnjosti. Preusko je to područje, a, opet, iz njega se najteže izlazi. Uspeo si da ga napustiš po cenu sjedinjavanja, u okvirima istog pejzaža, beskrajnih i često sasvim neuhvatljivih oblasti u kojima se bojimo sećanja i strepimo od slutnji.

Između poslednjeg mamuta u ovoj ravnici i razbacanih kratera kojima se ne mogu odrediti prave dimenzije, postoji čitav jedan opkoračeni svet, sluti se prisustvo stvora koji je prisvojio epitet savršenog, koji se tokom čitavog svog postojanja trudio da mrtvim stvarima udahne život, a živu prirodu svede u granice svojih poimanja o prikladnosti i skladu i dovede je do uništenja. To je bio čovek, drhtav, nervozan, raspet između napona stvaranja i razaranja. Njega više nema. Pa onda, idimo tim tragom, putanjom po kojoj je ispisano pitanje: Ko je ubio čoveka?

Ne mogu se ove slike nazvati vizijom katalizme, jer one mičim na to ne ukazuju. Nigde pukotine, nigde suvišnog nabora van onih dostojanstvenih kratera, oblikovanih poput spokojnih mogila nad nekakvim bivšim življenjem. Sve je, dakle, mirno, nerazoreno, kao usnulo. A opet, toliko je u njima prisutna propast. Hladno je Sunce koje uvek izlazi ili zalazi, koje nikada nije u zenitu i nikada ne greje. Život se ničim ne nadovezuje. Izuzev, možda, ispod humki, izuzev pod drvetom na kome vašarske trake lepršaju na nekom vrlo zagađenom vetru, izuzev na ledini, gde oštre, neprijatne travke otkrivaju bojažljivo prisustvo ponekog zaostalog cveta, ili u untrašnjosti smešnog i tužnog golubarnika, gde se s puno dobre volje i optimističkih raspoloženja, pre maštom nego okom, može naslutiti prisustvo poslednje ovozemaljske ptice, a i ta je, verovatno, već na izdisaju.

Ni po kakvu cenu ne bih se usudio u taj svet. Ne zbog oštrog trnja što se svuda sa drveta uperilo na eventualnog došljaka; ni zbog tla po kome je opasno hoditi bez opreme protiv svih klopki koje priroda i ljudi mogu da smisle; čak ni zbog kosmičke hladnoće što preti spaljivanjem živog organizma. Nisam kukavica, kao i većina ljudi, pred opasnostima opipljivim, shvatljivim i stvarnim, ali sam siguran da ne bih, da niko živ ne bi opstao u svetu koji se vidi u ovim ramovima. A opet, gledamo kroz te prozore u jedan neodoljivo privlačan i svečano dostojanstven zbir horizonata koji nemaju kraja, detalja u kojima nema života, iako ga neprekidno nagoveštavaju, rečito i ravnodušno opominjući posmatrača: Gledaj, ali ne ulazi.

Na jednoj slici, sasvim napred, na dohvata rukve, leže ostaci lutke, ko zna kada i kako izbačene iz kovitlaca igre. Njeno prisustvo se uvek groteskno povezuje sa pitanjem: da li je ona tu samo slučajno, kao ostatak, kao igra igrine igre; ne razgraničava li, možda, svojim raskalašnim položajem, svet sećanja od sveta slutnji, kao jedina međa naše sadašnjosti, po kojoj neprekidno tragamo za optimalnim oblikovanjem sutrašnjeg dana? Ne bih se usudio da to nazovem posledicom ma-

sovnog, opšteg uništenja, premda ovi pejzaži neodoljivo liče na poprišta preko kojih su prohujala sva dostigunuća ratne tehnike. Ne bih se usudio, kažem, zato što je, čini mi se, tačka gledišta pomerena, što čovek više nije, a nikada nije ni bio, glavna ličnost, što je protagonist celog tog zaustavljenog zbivanja sama zemlja, kojoj je svejedno, možda i lakše što čoveka više nema, baš kao što je psu lakše kad se oslobodi buva. U tom smirenom svetu, gde nema proleća samo zato što se ono ne može uočiti na elementima prirode, gde nema leta zato što nema ko da oseti vrućinu, ni jeseni, jer nema lišća za opadanje, jedino ona lutka podseća, više svojom bojom nego oblikom, na ljudsko stvorenje.

A ko je ubio čoveka?

Nikada se nećemo moći odupreti saučesništvu u strepnji od obistinjenja ovih slika, koje bih nazvao monstruoznim i groznim da nisu lepe. Jer svet od ravnodušnosti ovozemaljske prirode, čitavog kosmosa u koji pokušavamo da se uvučemo ovako sitni, ranjivi i meki, čini nas velikim kao ova planeta, beskrajnim kao kosmos. To bi se moglo nazvati reakcijom ili povratnom snagom osećanja vlastite nemoći. Jer, ako se više ne okreće točak, ko zna kakvom igrom nasaden na mrtvo stablo, on je ipak točak, i ipak je stolecima uslovljavao nekakvo stepenasto kretanje prema nebu, prema drugim svetovima, kotrljajući se i krojeći sudbinu svih nas. Ako, dakle, i nema života, on je bio tu. I ko zna neće li opet neki slučajni spoj u mutnim vodama započeti ceo krug ispočetka.

Taj svet je umirao polako. Po tragu čovekovog postojanja ostale su besmislene igrice, šarene trake, zvonca, lutke, dinduve i pokoji slučajno očuvani grob sa natpisom punim zavisti i ironije onih koji su, okrutnim „sistemom selekcije“, ostali da žive. Na prvi pogled je očigledno da propast nije došla intervencijom spolja, iz dalekog prostora. Gašenje života odvijalo se po neumitno određenoj i još neumitnije sprovedenom planu. Kugla je tako ostala kugla, osiromašena za onaj kvalitet koji ju je činio izuzetnom, a zvaao se život. Kao milijarde drugih nebeskih tela, bez i trunke žaljenja za izgubljenom izuzetnošću, bez prave svesti o tome da se komplikovani hemijski sastavi na njenoj površini sve više bliže svome početku, vraćajući se po drugom kraku parabole od organskog ka neorganskom, ona je sve bliža onome što se može nazvati idealnim poretkom u vasioni: apsolutnom odsustvu svega što bi govorilo o životu, čak i o samoj mogućnosti življenja. I kotrlja se, i kotrljaće se i dalje, po ubistveno tačnom i dugom programu i planu, ta majčica koja je ostala bez svoje dece, spokojna, lepa, topla ili hladna, osvetljena ili neosvetljena — svjedno.

Opkoračenog perioda na ovim slikama nema. Nema ni odgovora na postavljeno pitanje, i ostaje nam samo da nagađamo, da slutimo i strahujemo nad onim što je bilo i ovim što je ostalo. Jer ako nije bilo razaranja, katalizme i napada iz svemira, ako nije bilo ničega od onog čime nam pisci fantastičnih romana neprekidno prete, ko je onda ubio čoveka?

Izgleda, ubio se sam.